

arkivalier, instrumenter og værktøj en ikke uvæsentlig kilde for Dorthe Falcon Møller til dokumentationen bagud.

Ringene sluttet således på mere end én måde – vemodigt nok, men med en raffineret pointe.

Mette Müller

Oddvin Mathisen: Bogen om Poul Schierbeck.

Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. København 1988. 449 s., ill.

I 100-året for Poul Schierbecks fødsel foreligger Oddvin Mathisens store Schierbeck-biografi. Dermed har en af de væsentligste danske komponister fra dette århundredes første halvdel fået en fyldig monografisk behandling, og alene af den grund må man hilse fremkomsten af Mathisens bog med glæde. Bogen bygger på årelange studier, der går tilbage til forfatterens specialestudium i musik ved Københavns Universitet, fuldført i 1972, og som har været næret gennem forfatterens kontakt med Schierbecks enke, Sylvia Schierbeck, indtil hun døde i 1977. Som der redegøres for det i bogens forord (s. 9), har hun allerede i forbindelse med specialestudiet stillet et materiale af scrap-bøger, avisudklip, Koda-liste og koncertprogrammer til forfatterens rådighed og dertil senere ladet sig interviewe på bånd. Ud over det materiale, der herved har været til rådighed, har forfatteren udnyttet den store samling af Poul Schierbecks manuskripter, breve m.v., som ligger på Det kgl. Bibliotek, inventeret i bogen (s. 349 f.) og mere udførligt i den utrykte specialeafhandling, der i øvrigt også på andre punkter giver mere udførlige henvisninger end bogen. Det dokumentariske grundlag for Oddvin Mathisens skildring er hermed så solidt, som det vel overhovedet kan være, og forfatterens store fortrolighed med materialet skinner igennem overalt.

Det må nævnes, at man ikke helt kan frigøre sig fra fornemmelsen af, at kontakten med Sylvia Schierbeck og det løfte, som forfatteren iflg. forordet i sin tid har givet hende og nu indfriet med bogen, frivilligt eller ufrivilligt har bundet ham til et bestemt perspektiv. Naturligvis er det i forehavender som Oddvin Mathisens af vital betydning at udnytte, at der endnu lever mennesker, der har været helt tæt på, men det stiller skærpede og helt specielle krav til den kritiske distance. Hos Mathisen kan man synes, at fru Sylvia spiller for stor en rolle og at en knivskarp sondring mellem væsentligt og uvæsentligt i fremlæggelsen af materialet har været sløvet af denne relation. Bortset fra de komplikationer, der kan ligge i den personlige nærhed til genstanden, så er komponistmonografien også rent principielt en metodisk vanskelig genre, en genre der kræver nøje afvejninger af forholdet mellem *vita* og værk, af deres indbyrdes sammenhæng og af det samspil, de har med deres tid og baggrund, alt sammen naturligvis set i forhold til, hvad kildematerialet kan bringes til at sige noget om. Den biografiske indfaldsvinkel byder sig til med alt, hvad den slæber med af psykologiserende faldgruber. Komponist-

monografi er dog naturligvis ikke identisk med komponistbiografi, endsige psykologiserende sådan. Man tænker f.eks. på Douglas Jarmans Alban Berg-monografi (*The Music of Alban Berg*. 1979), der alene handler om musikken, intet andet. Eller på Finn Mathiassens lille Carl Nielsen-monografi (*Livet, Musikken og Samfundet*. 1986), der tager kendsgerningerne vedrørende Carl Niensens person, hans musik og begges historisk-samfundsmæssige baggrund for givne og handler om, hvordan disse områder „stemmer med hinanden“. Den store faktaspækkede og alt omfattende komponistbiografi har dog sin fascinationskraft. Som Tage Nielsen en gang nærmest tilstod – i forbindelse med Hans Moldenhauers Webern-biografi (*Anton von Webern. A Chronicle of his Life and Work*. 1978) – : »Jeg elsker at læse komponistbiografier. Og jo tykkere de er, des bedre; helst skal de være så indgående, at også vaskeriregningerne indgår i kildematerialet.« (*DMT*, 1979, s. 9). Oddvin Mathisens bog er ambitiøs, jfr. titlen »Bogen om ...«, den er tyk og kildematerialet rækker ind i nærheden af vaskeriregningerne. Den er ikke just psykologiserende, handler ikke nævneværdigt om musikken selv, ikke om „tingenes sammenhæng“. Metodisk er den sandt at sige ret *altmodisch*. Det er den arkaiske type af dokumenterende kronologisk materialefremlæggelse, man finder i Bergreens Weyse-biografi (*C.E.F. Weyses Biographie*. 1876) eller Skous Berggreen-biografi (*Andreas Peter Berggreen. Et mindeskrift*. 1895), der melder sig i erindringen, når man spejder efter modeller. Fra det aktuelle bogmarked omkring os er det måske en Paul Hammerichs fortælleglade krønike-facon (*Lysmageren. En krønike om Poul Henningsen*. 1986), der foresvæver, selv om Mathisen aldrig, som Hammerich af og til gør det, ofrer det strengt faktuelle for den gode histories skyld. Forfatterens programerklæring fremgår af forordet, når han siger, at han vil »så meget rundt om Poul Schierbeck [han] kan«, og at han vil »fortælle historien helt fra begyndelsen og gå frem i kronologisk orden«. Da bogen er den første Schierbeck-biografi, har forfatteren »søgt at gøre skildringen så levende og nærværende som muligt, således at ikke-musikkyndige kan få lige så stort udbytte af bogen som musikkyndige« (s. 9).

Bogens hoveddel »Biografi« (s. 11 – 345), som konsekvent med den valgte fremlæggelsesform har årstallene som mellemoverskrifter, fremlægger stoffet meget ekstensivt. Fortælleren er kronikøren, der kommenterer tidens gang i almindelighed og spiller materialet ind i kronologisk rækkefølge. Han spænder aldrig sig selv op mod materialet, og man må savne ethvert forsøg på at se mønstre, at sætte produktionen i perspektiv, at anlægge tværgående systematiske greb. Således dukker f.eks. et af Schierbecks helt centrale værker, operaen »Fête Galantes«, der som bekendt har en meget langstrakt produktionshistorie og en ikke mindre langstrakt receptionshistorie, op utallige steder, men der gøres intet forsøg på at holde dette stof sammen og på én gang fortælle historien om »Fête Galantes«. (At bogens registerapparat ikke letter læseren i selv at samle dette stof sammen, fordi bogens værkfortegnelse ikke giver indgange til bogens hovedtekst, forstærker problemet. Men mere om bogens registre nedenfor). Breve, interviews med Sylvia og andet primær-materiale

citeres meget udførligt, en række breve meddeles helt uden redaktionelle indgreb. Desværre – men sikkert også konsekvent med den valgte form – har citaterne ikke kildehenvisninger. Det gør mindre med breve, der citeres in extenso, men det gør meget med formuleringer hidrørende fra Schierbeck selv om en række forskellige emner. Her må læseren selv pejle sig frem, finde steder og kontekster. Det er heller ikke tilfredsstillende, at sekundærmateriale som f.eks. Erik Abrahamsens behandling af Schierbecks sange (*DMT* 1928) behandles på samme måde. For nok bør det noteres som en begivenhed i Schierbecks liv, at hans produktion bliver taget under professoral behandling – i øvrigt i en noget skolastisk luftning af „ABC-gespenstet“ og andet fra de formanalytiske rustkamre –, men Abrahamsens artikel-række hører dog mere hjemme på Mathisens eget metaplan i forhold til stoffet som en del af forudsætningerne for en videnskabeligt baseret behandling af det. En sammenfatning og diskussion af den hidtidige Schierbeck-litteratur er helt fraværende i denne bog. Således burde den interesserede vises hen til Jan Mægaards to centrale artikler om hovedværkerne »Den kinesiske fløjte« og »Fête Galantes« (*Nordisk Musikkultur* 1952 og 1955). De anføres naturligvis i litteraturlisten, men er i øvrigt blot strejft undervejs, hvad der er så meget desto mere skammeligt i betragtning af, at de i forbindelse med to hovedværker rummer bud på netop den type musikkarakteristik, som er savnet hos Mathisen selv. Det er heller ikke rimeligt, at der ikke henvises til den nyeste musikvidenskabelige leksikonartikel om Schierbeck, William H. Reynolds ganske glimrende fremstilling i *New Grove* XVI. Dette værk, der udkom i 1980, er slet ikke anført i litteraturfortegnelsen, måske fordi ajourføringen af det stof, der indgik i den oprindelige specialeafhandling, ikke på alle punkter er lykkedes. Når bogens materiale hjælper med til at korrigere visse misvisninger omkring »Fête Galantes« og musikken til Carl Th. Dreyers film i Nils Schiørrings behandlinger i *MGG* XI og i *Musikkens Historie i Danmark* III, så sker det implicit og stiltiende.

Det ligger i de valgte fremgangsmåder, at bogen ofte bliver lovlig privat. Man ved ikke, hvad man skal stille op med det i bogen til hudløshed dokumenterede faktum, at Schierbeck i breve tilskrev sin hustru »Kære lille pølse« (med diverse varianter). På dette punkt kunne og burde der have været redigeret håndfast. Hele barndomshistorien får dette private skær, for der er lagt nok så meget vægt på hverdagsomstændigheder og almindeligheder, som på, hvad der kunne være af formativ betydning. »Når det var varmt i vejret, havde den lille Poul en kortærmet, hæklet kjole på, med blonder fornedet« (19 – 20) får man at vide (s. 19 f.), og kan på et vedføjte fotografi se hvordan. Også perifert anekdotisk stof spiller en rigelig stor rolle. Som f.eks. den med den pæne herre, der overrakte Nina Grieg blomster ved en koncert i Århus, og som viste sig at være en meget farlig forbryder, der var brudt ud af fængslet for at overvære koncerten (s. 124). Krønike-fortælleren glider ofte ud i det helt banale. En række eksempler: »Vintrene ved denne tid [1888 – 1913] var herlige for skøjteløb ...« (s. 18), »Det var heller ikke kedeligt at kigge ned

på livet i Nyhavn.« (s. 22), »Dengang som nu, skulle man ikke mænge sig med dem, der stod højere på rangstigen.« (s. 43), »Det nye år, 1923, indfandt sig.« (s. 111), »Koncertlivet fortsatte ...« (s. 166), »Efter Carl Nielsens død begyndte de mange mindekoncerter til ære for ham.« (s. 187). At fortællerrollen sætter forfatteren noget i forlegenhed ses, når de runde fødselsdage indtræffer: Ved 40-året hedder det: »Poul Schierbeck var nu en mand i moden alder.« (s. 163), ved 50-året: »Poul Schierbeck var ikke ung længere.« (s. 240) og igen ved 60-året: »Poul Schierbeck var ikke ung længere.« (s. 327). Tanken om at komme rundt om, at formidle baggrund, kan føre til nogle gevaldige skøjteture ud i kulturliv og musikliv. F.eks. i afsnittet »Nye strømninger i kulturlivet« (s. 34 – 36), der på to sider lader ikke mindre end 27 personer, fortrinsvis fra musiklivet, paradere i et vagt musikhistorisk panorama. Hvad der meddeles af den slags kulissestof virker undertiden helt arbitrært. Således kan man et sted læse, at »Den 3. april 1917 debuterede ... Liva Olsen ... senere ... Weel« (s. 55), og man kan også slå Liva Weel op i personregistret. Men hun er overhovedet kun omtalt her og spiller ingen rolle i fremstillingen. Spændende kan det blive, når ydre ting på uventet vis træder direkte ind i handlingen. Således er moderens uforgribelige og præcist formulerede brevkommentarer til påskekrisen og de forfærdelige socialister, sendt til Poul og Sylvia på Anckersk legat-rejse til England, Frankrig, Italien (s. 76f), meget underholdende og ikke som så meget andet blot staffage. Det skal fremhæves, at man, genrens risici til trods, er rart fri for psykologiseringer, bortset lige fra fremstillingen af Pouls problemer omkring mødet med Sylvia (s. 57). Nogle steder kan sammenhængene gå helt i fisk for fortælleren. Det gælder forsøget på at placere Schierbeck i 30'ernes jazzdebat. Efter endnu et referat af Olaf (i registret anført som Torben – han hed begge dele) Søbys efterhånden ganske ofte omtalte pamflet *Jazz kontra europæisk musikkultur* følger følgende mildt sagt uklare passus: »Hvor stod Schierbeck? Han ytrede sig ikke i debatten, men forsøgte at finde ud af, hvad jazz var. Mange af tidens komponister opsøgte Bernhard Christensen for at få et indblik i jazzens væsen. Uden at gå nærmere ind på hvad han mente, inddelte han musikken i god og dårlig musik, uden at lægge vægt på, om den var gammel eller ny. Han modtog imidlertid et brev, som omtalte den musikalske udvikling i tiden ...« (s. 216). Brevet var fra Richard Hove og skrevet »i Lede over den Jazz-dyrkelse og Internationalisme, der breder sig overalt ...«. Men meget klog på Schierbecks stilling i dette spørgsmål bliver man ikke. Og hvilken rolle, Bernhard Christensen helt præcist har spillet i forbindelse med denne Schierbecks stilling, er mere end uklart.

Bogen rummer helt urimeligt mange trykfejl, for mange til at gå i detaljer. De forekommer alle steder, i forfatterens brødtekst, i citater, i brevdateringer (s. 71), i navne osv. Nogle mellemoverskrifter er ikke overensstemmende med indholdet (s. 97), mens andre er ulogiske, som f.eks. når der i biografidelens „Epilog“ pludselig forekommer overskriften »1952«, men ikke 1950, 1951, 1953 osv.

En ikke uvæsentlig del af arbejdet er værkfortegnelsen og de forskellige oversigter, der knytter sig hertil, samt de udførlige leksikalske registre. Værkfortegnelsen (s. 351 – 75) er anlagt kompositionskronologisk og refererer til manuskripterne placering i Schierbeck-samlingen i Det kgl. Bibliotek. Udgaver er, hvor de findes, registreret undervejs. Fortegnelsen og de relativt fyldige kommentarer giver et godt overblik over produktionen. Det havde dog ikke været af vejen og næppe helt uoverkommeligt at supplere de nu foreliggende værkcommentarer med diskografiske oplysninger. Hovedfortegnelsen suppleres af en opstilling efter opusnummer (s. 377 – 80), en systematisk oversigt (s. 381 – 88) og en alfabetisk oversigt (titler, undertitler og førstelinier) (s. 389 – 98). Dertil kommer en fortegnelse over instrumentationer og udsættelser af andre komponisters værker. Altsammen fremmer det overblikket, men man mangler stærkt, at en af oversigterne (f.eks. den alfabetiske) knyttede sig til bogens hoveddel, således at man havde mulighed for at gå fra værklisten ind til hovedtekstens omtaler af værkerne. Listen over anvendt litteratur (s. 400 – 05) er uoverskueligt og upraktisk anlagt og dertil spækket med fejl og unøjagtigheder, der næppe ville passere i en universitetsopgave. Det havde principielt været at foretrække, om den havde været anlagt som en egentlig Poul Schierbeck-bibliografi. Som det er nu, nævnes en række mere almene værker, hvor der står noget om Schierbeck, samt en række hvor der ikke står noget om ham, men nok om tiden, om musiklivet i almindelighed, om andre komponister osv. F.eks. er leksikonartiklerne ikke specificeret, der refereres blot til f.eks. *MGG*, ikke til Nils Schiørring. Og som allerede omtalt refereres der slet ikke til *New Grove*. Illustrerende er det, at kategorien »Tidsskrifter og årbøger« anfører *Dansk Aarbog for Musikforskning, 1961 ff.*, selv om der – bortset måske fra Niels Martin Jensens referat om dansk solosang i 1920'erne og 1930'erne i bd. VI – ikke har stået nævneværdigt om Schierbeck heri. Registret er opdelt i kategorierne »Musikorganisationer og -institutioner« (s. 407 – 11), »Andre organisationer og institutioner« (s. 411 – 14) og »Personregister« (s. 414 – 49), og det er anlagt med den for så vidt sympatiske men så sandelig også krævende intention at give leksikale oplysninger om opslagsordene. Man må som nævnt savne et værkregister, og selv om man har god hjælp af de registre, der findes – ikke mindst personregistret –, så kan man studse over en og anden disposition m.h.t. valg af indgange og redaktion af de enkelte indgange. Man kan ikke slå »Samfundet til udgivelse af dansk musik« op, men nok »Edition Dania«, hvorunder man finder Samfundet omtalt. Man kan ikke slå »Arbejderkoncerter« eller »Studentersamfundets arbejderkoncerter« op, men nok »Folkekoncerter« og nok »Studentersamfundet«, men der står ikke her noget om arbejderkoncerterne, der ellers figurerer i teksten, og hvad der står om fraktioner og forviklinger i Studentersamfundet fra 1968, længe efter Schierbecks død, virker inderlig overflødig. Der var nok af den slags i Studentersamfundet i hans levetid, hvis det endelig skulle være. Også i registrene er der en række generende trykfejl.

Trods de rejste indvendinger må det slås fast, at bogen udfylder et hul alene

ved at lægge et fundament for videre studier af Schierbecks musik. Dertil føjer den sig til den række af monografiske behandlinger af dette århundredes danske komponister, der i de senere år er kommet frem, med Morten Topps behandling af Jørgen Bentzon (i *Musik og Forskning* IV, 1978) og Flemming Behrendts af Herman D. Koppel (*Fra et hjem med klaver. Herman D. Koppels liv og erindringer*. 1988) som andre eksempler, og den bidrager dermed til billedet af dette århundredes danske musikhistorie. Et studium af Schierbecks musik vil kunne føje yderligere facetter til det billede, som Mathisen tegner, ligesom tværgående studier f.eks. i musiklivsforhold i 1920'erne og 30'erne vil kunne hente næring i, at forholdene omkring Schierbecks indsats nu er så fyldigt opklarede. F.eks. føler man sig animeret til at kigge Schierbecks udgave af *Beggars Opera* og hans marionetteatermusik efter i sømmene i lyset af, hvad man i forvejen ved om andre behandlinger af dette stof og om musikteatereksperimenter o. 1930.

Forskere skal nok vide at benytte bogen med skønsomhed. Hvor mange andre læsere, den vinder for sagen, er noget andet. Det er muligt, at biografiforeningens høje notering på tidens bogmarked (Hammerichs PH-bog kan igen være eksempel), også drypper på Schierbeck-bogen. I den forbindelse turde det være en styrke, at bogen både typografisk og i udstyr fremtræder så smukt, som tilfældet er. Typografien er læselig og overskuelig, teksten er velillustreret, fortrinsvis med fotos, og omslaget gengiver i smuk reproduktion Edvard Weies »Dame med parasol«. Også således er bogen et passende monument i et 100-år, og Schierbeck-fonden har da også støttet udgivelsen.

Peder Kaj Pedersen

Die Sinfonie KV 16a »del Sigr. Mozart«. Bericht über das Symposium in Odense anlässlich der Erstaufführung des wiedergefundenen Werkes, Dezember 1984.

Hrsg. von Jens Peter Larsen und Kamma Wedin. Odense University Press 1987. 97 s.

I foråret 1982 fandt man i Odense stemmematerialet til en symfoni i a-mol, opført i den tematisk-bibliografiske fortegnelse over W.A. Mozarts værker som KV 16a, men ellers hidtil fuldstændig ukendt ud over de tre første takter, som et ældre forlagskatalog havde oplyst og som Köchel-fortegnelsen har overtaget som eneste identifikation af værket. I Alfred Einsteins 3. udgave af Köchels fortegnelse (1937, og senere) er denne symfoni endog rykket fra gruppen af tvivlsomme værker ind blandt dem, der skal gælde som autentiske.

Dette fund vakte naturligvis betydelig opmærksomhed. Symfonien blev indspillet af Tamas Vetö og Odense symfoniorkester på plademærket *Unicorn* sammen med nogle mere sikkert dokumenterede tidlige symfonier af Mozart. Og samtidig med symfoniens førsteopførelse – i det mindste i nyere tid – blev der afholdt et symposium med deltagelse af inden- og udenlandske speciali-